

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU ESCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.

Pe 1/2 an: cor. 5.

In străin.: cor. 12.

Numărul 50 bani.

REDACȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan

Roșianu, Dr. Alexandru Ni-

colescu, Dr. Alexandru Rusu și

Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Admi-
nistrația:

»Cultura Creștină«.

Balázsfalva.

La începutul vacanțelor.

— Notițe de actualitate. —

S'a terminat un nou an de școală și noi putem înregistra cu bucurie, că s'a terminat cu bine. Un vădit progres ne îndreptățește la bucuria aceasta. Cei mai mulți dintre elevii școlilor noastre, vorbim în special de institutele de învățământ ale Blajului, cari se împrăștie veseli pe la casele părinților, se duc mângăiați și îndestuliți, că și-au împlinit datorințele cu conștiințiozitate. Profesorii rămân cu senzația curată a unei slujbe îndeplinite cu scrupulozitatea ce o poate inspira omului conștiința importanței carierei sale.

Mulți dintre elevii cari părăsesc acum băncile liceului, le părăsesc pentru totdeauna. Unii o iau spre seminar, alții spre universitate, și dintre cei mai mici, unii — foarte puțini — spre cariere industriale. Cu toate că an de an prin foile noastre se atrage atenția părinților să nu voiască cu deasila să facă domni din copiii lor, cheltuind cu unii bani și vreme în zădar, ci să-i aplice la meserii, totuș numărul celor ce ascultă sfatul acesta este deosebit de limitat, spre paguba lor și a neamului nostru.

1. Dintre elevii cari aspiră la viața de seminar încă ar fi bine să se scarteze unii. Părinții ar trebui să judece bine și să se răzgândească apoi încă odată înainte de ce ar îndemnă pe copiii lor să între la teologie. Intenția lor trebuie să fie curată, vocațiunea fiilor să fie cel puțin foarte probabilă.

Lipsa de mijloace pentru a putea continua cursurile la universitate nu este încă un semn al vocațiunii preoțești. De sigur Dumnezeu se poate folosi și de împrejurarea aceasta, ca

să atragă în sinul clerului pe unii, cari altmintreori nu ar fi intrat. Dar, cum ascunsele judecăți ale Domnului nouă ne sunt necunoscute, noi chibzuind cu lumina minții sănătoase, sprijiniți în aceasta și de spiritul tradițional al bisericii, trebuie să nutrim cea mai sceptică îndoială despre astfel de vocațiuni, atunci mai ales, când ele par a deveni aproape o regulă generală de conduită a celor cari aspiră la primirea în albul clerului tiner.

Este greu, ce e drept, a decide cu siguranță vocațiunea cutărui absolvent de liceu; ba, cum stau lucrurile la noi astăzi, este în multe cazuri aproape cu neputință. La noi încă nu s'a introdus în de ajuns spiritul acela de intimitate între elevi și profesori, mai ales profesori de religie. Aceștia ar fi cei dintâi chemați să se pronunțe asupra vocațiunii postulanților la teologie. În diecezele latine totdeauna se cercă și părerea lor. În diecezele noastre însă, pe cât știm, lucrul acesta nu se practică și e un rău acesta, pentru că deși cateheții gimnaziilor noastre nu întrețin cu elevii familiaritatea aceea intimă ce o întâlnim în apus, totuși îi cunosc cât de cât, parte dela ora de religie, parte dela biserică, parte dela reuniunea mariană etc

Când apoi vocațiunea cutărui candidat de teologie are împotriva sa argumente solide deduse din purtarea lui din trecut, atunci, oricât de bune ar fi notele ce le prezintă tinerul nostru și oricât de săraci ar fi părinții lui și oricum l-ar recomanda cineva, elevul acesta nu trebuie admis în seminar. La caz contrar noi vom încerca desiluzii, cari puteau să nu aibă loc.

Din contră, când despre vocațiunea unuia se are o siguranță morală, atunci acesta trebuie preferit tuturor celor cari au o vocațiune dubioasă, binecă au note mai bune. Acesta ni-se pare cel mai limpede și mai echitabil lucru, pentru că primirea în seminar și în special primirea în beneficiu nu este un premiu al atestatului de maturitate.

2. Părinții fac bine sfătuind pe copii la îmbrățișarea unei ori altei cariere, fie și cea bisericească, nu fac însă bine, când împotriva înclinării și a voinței *rezonabile* a băieților, îi silesc să între într'un stat de vieață, ce nu le convine. În chipul acesta își nenorocesc copiii și de multeori ei înșiși plâng la bătrânețe.

Ar fi în special de dorit, ca să fie mai mulți tineri sfătuiți să continue la silvicultură, medicină și montanistică. Procentul mic ce-l dăm României în ramii aceștia să ne îndemne

cu atât mai vârtos, că nu obvin motive, cari să nu ne permită să o facem, ci tocmai dimpotrivă.

3. Ordinariatul din Lugoj publică un concurs pentru absolvenții de liceu, cari ar voi să îmbrățișeze viața monastică la Prislop. Noi desinențele nu putem, decât să sprijinim cu tot sufletul concursul acesta și am dori să fie cât de mulți tineri, cari să dorească cu gând bun atractivele curate ale rasei călugărești. Viitorii baziliți sunt chemați să lecuiască boalele poporului nostru, să propovăduiască cu vorbe de foc evanghelia învierii noastre; dela ei așteptăm pe dreptul aurora unei zile noue și chiar din motivul acesta noi credem, că în scurt timp va fi o mândrie adevărată să fii bazilit de ritul român unit. Nu credem însă, că ne înșelăm, când cu toată umilința atragem atenția cercurilor lugojene, ca în scrutarea adevăratei vocațiuni să se purceadă cu toată rigoarea. Baziliții sunt meniți la lucruri mari în biserica noastră; oamenii mici însă sunt neapți de ele. Mai bine să nu fie nici un călugăr decât călugări, cari intră în mănăstire fără intenția curată de a deveni cu adevărat sfinți. Sf. Alfonso, când venia un nou postulant la mănăstire, prima întrebare ce i-o puneă eră: ai venit frate dragă să te faci sfânt între noi; dacă da, să fi binevenit, dacă nu, poți să faci calea întoarsă. Ani de-arândul a rămas numai cu doi trei tovarăși, mai bucuros, decât să primească soți, cari nu i-se păreau mânați de Domnul. În câteva zeci de ani însă numărul călugărilor alfonzieni ajunge la mai multe mii, toți unul și unul. — De altcum adevărata vocațiune se va probă în noviciat, după regulele atât de prudențiale ale sf. Vasile.

4. Voim tot cu ocazia aceasta să relevăm un lucru, care merită o deosebită luare aminte: grija elevilor pe timpul vacanțelor de vară. Băieții noștri se reîntorc în sinul familiilor, unde ar trebui să găsească cel mai potrivit teren de educație. Durere însă foarte de multeori nu este așa! Mulți părinți împinși de o prea sentimentală dragoste pentru odraslele lor, le supoartă toate scăderile, le dau o libertate atât de mare, încât băieții lăsați aproape numai de capul lor pierd și mult puținul spirit de disciplină, ce și-l-au însușit în zece luni de școală. Sermanii, sunt tocmai ca florile crescute mai întâi sub paza cuminte a unui grădinar, care nu se sfiă să le rupă frunzele, ce începeau să se uște, să le lege de un bețigaș incomod, ca să se desvoalte mai bine, să nu se îndoiaie și cari au ajuns

apoi pe o mână, căreia i-e frică să se atingă de ele, nu cumva să le strice. Greșala aceasta a părinților sunt chemați să o îndrepte în primul rând preoții noștri. Elevi cari se întorc vara acasă încă sunt o parte din turma lor, de mieluseii aceștia păstorul cel bun încă poartă de grije. Un preot harnic se va interesa de ei, îi va laudă, dacă au adus note bune, îi va încuraja, dacă sunt mai slăbuți în studii și va ști să exerciteze o influință binefăcătoare asupra întreg felului de gândire al lor și al părinților lor. Se va cugeta să le dea o carte bună de citit, să-i lipească de biserică, de mărturisirea și cuminenecarea deasă și astfel să îndrume recreațiile de cari au lipsă forțele lor trupești în plină evoluție, de așa încât puterile sufletului lor să nu scadă. În chipul acesta elevii noștri după o vacanță de două luni se vor întoarce între zidurile liceului dacă nu mai buni, cel puțin nu mai răi, decât atunci când le-au părăsit.

Dr. IOAN COLTOR.

Din pirlejul sărbătorii Sânpetrului.

— *Câteva reflexii.* —

E aproape sărbătoarea marilor apostoli Petru și Pavel și obștea creștinilor din nou va auzi resunând de pe buzele sfintei maice biserici minunatele laude, de cari s'au învrednicit acești slăviți apostoli prin zelul și abnegațiunea, cu care au vestit evanghelia și prin martiriul glorios, ce l-au suferit la Roma pentru credința în Cel răstignit...

Amintirea lor se prăznuște pretutindeni, dar nicăiri nu se face cu mai mare bucurie decât în maica Roma cea bătrână, care mai vârtos decât alții s'a învrednicit a auzi propovăduirile lor, și a-i îmbrățișa la sinul său chiar și în mucenicia lor glorioasă. Pe dreptul zice despre sărbătoarea Sânpetrului un mare patriarh al Romei, Leo marele: „Sărbătoarea de astăzi, pe lângă cinstea ce i-o dau toate neamurile pământului, în cetatea noastră trebuie să fie sărbătorită cu o bucurie deosebită și proprie. În ziua muceniei lor aici trebuie să fie mai mare bucurie, unde s'a preamărit moartea marilor apostoli. Pentru că aceștia sunt, o Romă, bărbații prin cari ție ți-a lucit evanghelia lui Hristos și din învățătoarea rătăcirii, ce erai, ai ajuns a fi ucenica adevărului. Aceștia sunt sfinții tăi părinți și ade-

vărații tăi păstori, cari introducându-te în împărăția cerurilor te-au întemeiat cu mult mai vârtos și mai fericit, decât ceice au pus primele temelii ale zidurilor tale, dintre cari celce ți-a dat nume, te-a necinstit prin omor de frate. Aceștia sunt ceice te-au înălțat la o așa mărire, încât devenind neam sfânt, popor ales cetate preoțească și regească, *prin sfântul scaun al fericitului Petru ai ajuns a fi căpetenia lumii întregi, menită a avea prin religiunea divină o stăpânire mai largă decum îți îngăduia teritorul stăpânirii lumești*"¹⁾.

Bucuria Romei, este așadară îndreptățită în aceste zile și se cade ca și noi Români, fiii ei, pogoritori dela Roma, să ne împărtășim din bucuria ei, dupăcum și biserica noastră ne îndeamnă în presara zilei sărbătorii: „Praznic de bucurie a strălucit marginilor astăzi întru tot cinstita pomenire a preaînțelepților și mai marilor Apostoli Petru și Pavel. Pentru aceasta și Roma se bucură dănțuind, între cântări și laude să prăznuim și noi fraților“²⁾. Da, să prăznuim, mai ales noi Români, să ne alăturăm la bucuria Romei, deoparte pentru că suntem pogoritori romani, iar de altă parte, pentru că prin Petru și Pavel a ajuns Roma, de dânșii încreștinată, la stăpânirea lumii.

Și ca noi ar trebui să simțescă cu toții, dar durere, se află ramuri creștine, cari în această mare sărbătoare nu împărtășesc bucuria maicei noastre Rome. Ba mai mult. Biserica grecească neunită în edițiile mai noue ale cărților liturgice a șters din textul cântărilor sărbătorii marilor Apostoli chiar și amintirea, că Romei i-se cade în această zi cea mai solemnă bucurie.

Astfel în ediția de Veneția din 1895 au șters din stihira dela „Mărire“ a Vecernei cuvintele „Roma se bucură dănțuind“. De asemenea au mai șters și din alte texte ale slujbei zilei numele Romei, motivând aceasta corupere a textelor cărților bisericești cu aceea, că: „Cuvântul Roma nu sună bine în biserica noastră“³⁾. Neuniții merg însă și mai departe, și în vreme ce apostolului Pavel îi dau cinstea cuvenită, deroagă cinstea datorite apostolului Petru.

De multeori se pune în zilele noastre întrebarea că în ce se deosebește cinstea datorită apostolului Petru de cea a

¹⁾ Leo Magnus, Sermo (IV) in natali apostolorum Petri et Pauli p. 1.

²⁾ Mineiu, la stihirile Vecernei în 29 Iunie.

³⁾ Cfr. ediția Tipiconului de Atena 1880, p. 151; ediția de Veneția 1892, p. 201, nota 2.

apostolului Pavel? Chiar și biserica se întreabă: „Cu ce cununi de laudă vom încunună pe Petru și pe Pavel“¹⁾. Și apoi tot biserica ne răspunde în aceeași cântare, că sub alt raport cinștim pe Petru și iarăși sub alt raport pe Pavel, „pe acesta ca pe o *căpetenie* a apostolilor, iar pe acela ca pe celce mai mult decât alții s'a ostenit“²⁾. Iar la „Mărirea“ Vecernei mici din 29 Iunie biserica astfel agrăește pe cei doi apostoli: „*Petre mai marele mărișilor Apostoli și piatra credinții, și Pavele dumnezeescule ritore și luminătorule al sfintelor biserici!*“ Din aceste și din alte texte de acest fel apare că deosebirea cultului datorit lui Petru și Pavel stă în aceea că pe Petru îl venerăm pentru calitatea sa de a fi fost vârhovnicul apostolilor, iar pe Pavel pentru zelul neobosit în propovăduirea evangheliei.

Aceasta este învățătura constantă a bisericii, și a învăța contrarul înseamnă a necinși amintirea marilor Apostoli. Cu acest lucru au păcătuit lanseniștii și pe urma lor biserica neunită de azi, susținând egalitatea de putere iurisdicțională între Petru și Pavel. Mai nou această egalitate dintre cei doi corifei ai bisericii se susține mai cu samă pe temeiul scrierilor *sf. Ioan Gură de aur*³⁾; de aceea am socotit că nu va fi nepotrivit dacă din prilejul sărbătorii care a inspirat aceste șire, voi aduce câteva mărturisiri de ale acestui sfânt părinte, cari întru toate confirmă învățătura bisericii noastre, că adecă sf. Pavel încă a fost supus puterii de supremă iurisdicție a sf. Petru.

Iată aceste câteva mărturisiri.

În omilia 36 la epist. I. către Corinteni sf. părinte zice despre Pavel: „*Când trebuie să coreagă pe ucenici, și când îl sileau pe el să facă acest lucru, lui Petru îi lasă întâietatea*“⁴⁾. Iar în omilia III la aceeași epistolă către Corinteni, cu privire la faptul că în cap I. v. 12 sf. Pavel numele său și-l pune înainte de numele lui Petru, sf. Ioan Gură de aur are aceste: „Nu pentru aceea l-a pus pe Petru la urmă ca și când s'ar fi preferit pe sine aceluia; din contră, *foarte preferea șie-și pe Petru*“⁵⁾. Ba

¹⁾ Mineiu, în 29 Iunie, Vecernia mare, la „Doamne strigat-am stihire.

²⁾ Tot acolo.

³⁾ Cfr. Dr. N. Bălan, În chestia reunirii bisericilor. Sibiu, 1909, p. 18.

⁴⁾ În epist. I. ad Cor. hom. XXXVI. n. 5. Migne, P. Gr. X. p. 303.

⁵⁾ Ibidem, hom. III. nr. 2. Migne P. Gr. X. p. 24.

sf. Ioan Gură de aur nici chiar atunci nu vede în sf. Pavel un potrivnic al primatului papal, când „a stătut lui Petru împotrivă“ (Gal. 2, 11), căci sf. Pavel „știa și aceea cât de mare prerogativă de onoare i-se cuvine lui Petru, și îl onoră pe el mai mult decât pe toți ceilalți oameni și cu așa simțeminte se purtă față de el, precum era și vrednic“¹⁾.

Vorbind apoi despre călătoria sfântului Pavel la Ierusalim spre a vede pe Petru (Gal. 1, 18) sf. părinte zice: „Nici n'a avut alt scop sf. Pavel cu călătoria sa la Ierusalim decât numai să vadă pe Petru, precum însuș zice: M-am suit la Ierusalim să văd pe Petru (Gal. 1, 18), astfel îl onora pe el și îl prefera tuturor, că a mai ramas la el cincisprezece zile..., cu așa reverință se purtă față de Petru“²⁾. Și că sf. Pavel de fapt și prin aceasta a recunoscut primația lui Petru, ne-o spune și mai lămurit sf. Ioan Gură de aur, când explică textul classic al primatului papal dela Ioan cap 21: „Fiindcă Petru eră cel mai distins între apostoli, gura apostolilor, *capul acelei cete*, de aceea și Pavel mai vârtos pentru a-l vede pe el, a mers la Ierusalim“³⁾.

Din cele citate se vede cât de mult se împotrivesc sf. Ioan Gură de aur celor ce necinstesc amintirea marilor apostoli Petru și Pavel, susținând că Petru nu a avut primatul, respective că Pavel nu ar fi recunoscut acest primat, și cât de mult confirmă el învățătura bisericii noastre care prăznuind amintirea marilor apostoli Petru și Pavel, deoparte îi dă lui Pavel cinstea cuvenită, iar de altă parte recunoaște în Petru primatul universal.

N'avem deci nici un motiv de a ne abate dela credința aceasta a bisericii, ci în ziua cea mare a praznicului mai vârtos să strigăm: „Petre mai marele mărișilor apostoli și piatra credinții și Pavele dumnezeescale ritore și luminătorule al sfințelor biserici, ceice stați înaintea scaunului dumnezeesc, rugați-vă lui Hristos pentru noi“⁴⁾.

¹⁾ In illud, „In faciem ei restiti“, Migne P. Gr. III. p. 378.

²⁾ Ibidem nr. 8, Migne P. Gr. t. III. p. 378.

³⁾ In Joann. hom. LXXXVIII. nr. 1. Migne P. Gr. VIII. p. 478.

⁴⁾ Mineiu, Vecernia zilei de 29 Iunie.

Constatări și îndemnuri.

Publicul românesc din Ardeal, dacă-l asemuim cu marele public din alte țeri, cari se pot mândri cu bunuri culturale mai multe și mai bogate decât noi, stă în general vorbind pe un nivel de moralitate destul de înalt. — Pe noi nu ne agită curentul păcătos al lămuririi chestiei sexuale în conferințe publice, ținute de doctorițe a la Helene Stöcker, la cari să participe public mixt, devalma bărbați, femei, tineret de ambele sexe, contra căruia a trebuit să se ridice episcopatul german catolic în conferința din 1913 dela Fulda. La noi nu trebuie să constate vre-un deputat în parlament, că 600/0 din studenți suferă de morburii ce derivă din desfrâu, din libertinagiu, cum a constatat Dr. Pichler în dieta Bavariei despre studențimea germană. Nici să constate vre-un predicator, că nivelul moral n'a scăzut la nici o tagmă așa de tare, ca la tagma studențească din orașele mari, cum a trebuit să constate cu durere predicatorul protestant Weber, în congresul pentru moralitate din Halle. Morala lui Nietzsche n'a ajuns să pervertească încă mințile tinere! La noi nu s'a înstăpânit încă neomalthusianismul, care propovăduiește femeilor până și împedicarea artificială a concepției sau lăpădarea (abortul), cum se întâmplă bunăoară în Germania, unde din partea medicilor jidani Dr. Moses și Dr. Alfred Bernstein și socii malorum se inculcă tocmai această învățătură păcătoasă. La noi nu e nevoie, ca oratorii bisericești să tune și fulgere, pe urmele oratorului londonez Broughton, contra extravagantei îmbrăcăminteii femeilor, cari ar dori să imite moda americanelor highlife-ului din New-York, apropiindu-se cât mai mult de costumul străbunei Eva. La atâta mulțămită Dlui n'am ajuns! La noi nu s'a înstăpânit patima jocului frivol „Tango“, despre care legatul Argentinei la Paris, dl Henric Laretto zice, că ar fi copie fidelă a cancanului canaliilor din speluncile și bordeiurile Buenos-Aires-ului și că ar fi pur și simplu un mijloc ordinar de excitare senzuală. Nul.. Nici, în sfârșit, nu formează în Dacia noastră românească, lectura cea mai plăcută a publicului ziare ca „Frou-Frou“, „Journal amousant“, „Vie parisien“, „Simplizissimus“, „Die Muskete“, „L'Asino“ etc. Nu! Incă odată nul... Și această constatare ne servă de mângâiere sufletească.

Cu toate acestea, putem constată și în mijlocul nostru simptome, stări îngrijorătoare, cari mai curând sau mai târziu

ne vor duce dacă nu se vor sană de cu bună vreme, la stările deplorabile ale Apusenilor.

Bărbații cari sunt în contact intim cu studențimea fie din licee, fie dela universitate și se îngrijesc de păsurile lor sufletești, îți vor spune cu durere, că și aci sunt răni de vinctat; că și aci sunt porniri vițioase, patimi josnice, cari ca tot atâtea plante veninoase amenință să copleșească pornirile nobile ale sufletului, și rod fără încetare la rădăcina viguroasă a neamului. Persoanele cari se învârt prin lumea aleasă din orașele sau orașelele noastre îți vor mărturisii iarăș fie în confidentă, fie palam et publice, că sunt familii cari în privința morală nu-s la înălțimea chiemării; că și prin orașelele noastre se învârt craidoni, filfizoni spilcuiți, sclivisiți și parfumați, cari ruinează fără scrupul fericirea familiilor onorabile.

Insă ce lipsă de spusele altora! Poți observă însuți, fără a fi nevoie de experiența altuia, că pentru mulți lectura cea mai plăcută, cea mai pie (!) sunt romanele și nuvelele sentimentale, cari înfățișează amorul în toate gamele, pe toată scala întinsă a manifestărilor și izbucnirilor sale pătimașe, cu culorile bengalice cele mai vii, romane și nuvele uneori, se zicem, destul de nevinovate, dar de alteori deadreptul picante, grețoase, respingătoare, mirositoare să-ți astupi nasul cu batista, deși se silesc să încadreze putregaiul în aurul frazelor celor mai elocvente și alese. Frumoasă meserie de scriitor, din a cărui peană n'ar trebui să se strecoare în veci pe hârtie decât numai ce este înălțător, nobilitător, elevător, și a cărui deviză ar trebui să fie numai și numai: „Excelsior“. Ți-e scârbă într'adevăr de acești șarlatani, bandiți fără suflet ai condeului, de acești vânători mizerabili de suflete, vânduți diavolului!.. Cine mi-ar putea spune, câți tineri se pierd prin o astfel de lectură nesănătoasă? Câți devin pe această cale visători, molatici, imbecili, servi ai trupului și patimilor lor, dela cari nu poți așteptă nici un bine, nici o sforțare serioasă, nici o jertfă pentru neam? Căci jertfa cere *character oŃelit*, cere *înfrânarea voinții, stăpânirea de sine* a omului înainte de toate? Și stăpânitu-s'au, stăpânescu-se vre-odată aceștia? Iți vine să plângi, repet, când vezi câți tineri își cheltuiesc pe urma lecturilor imorale puterea tinereții, sănătatea, nimicind cele mai frumoase nădejdi și coborându-se de vii în mormânt, răpiți de moarte prematură.

Și-apoi, în sfârșit nu e tot un simptom și mai vădit al aceleiaș stări sufletești morbide, patologice, care vădește înrădăcinarea destul de adâncă a răului în inimi, faptul, că oamenii cutează să iasă din întunec la lumină, și să apară pe tribuna artei dramatice, pe scenă, cu episoade, întâmplări, scene erotice, neținând cont de eventuala susceptibilitate a publicului mai serios și în detrimentul evident al tineretului care asistă mânat de dorul de-a învăța ceva folositor?... De ce cutează oare să pășească în fața publicului cu anumite „fantezii“ „feerii“ (însoțite de costume extravagante) și piese cu colorit la aparență indiferent, în cari se strecoară însă o mulțime de aluzii nu tocmai nevinovate, în cari se presară fraze nu tocmai ne-excepționabile, fraze de un prost gust, menite să excite fantezia tinerilor naivi și neprecauți? Și Doamne cât de ușor — ar trebui să o știe domnia lor, sau poate chiar la asta contează? — zic, cât de ușor se lasă amăgiți tinerii de strălucirea falză a cuvintelor, cari ascund în chip perfid cruda realitate cu consecințe atât de grave pentru timp și veșnicie! De ce cutează așadar aceștia să sfideze indulgența și bunăvoința publicului, mă întreb iarăș, dacă nu din motivul, că și sufletul lor e înclinat baremi în parte spre stările cu adevărat revoltătoare din țerile apusului, cât ar fi destulă o scânteie mai puternică ca să se aprindă materia inflamabilă a patimilor numai decât și la noi?... Poate exagerez? Să deă Dumnezeu! Aș fi cel dintâiu care aș cere iertare tuturor pentru nesocotința mea. Dar tare mă tem, că anevoie mă va putea combate cineva.

Bine Dle! parcă aud pe cutare voinicos, combativ lucru mare... Să ne oprim aci și să facem cu învoirea matale o mică paranteză. Din cele ce mi-ai îndrugat până aci s'ar părea că-mi oprești orice lectură de romane sau nuvele unde e vorba cât de puțin de amor, de iubire. Să mă ierți, lucrul acesta prea miroasă a „pruderie“ de mănăstire, a sfințenie prefăcută. — Mai încet iubite! Nu pripi lucrul! Din spusele mele — am onoarea a-ți replică — nu urmează tocmai această consecință rigidă. Nu condamnă nimenea iubirea onestă. Nici nu desaproabă zugrăvirea moderată și castă a aceleia, sau înfățișarea ei în spirit creștinesc, cu anumite rezerve, acoperind lucruri anumite cu vălul pudoarei sfioase. Și în consecință nu desaproabă nimenea nici cetirea cărților scrise *în acest spirit*. Durere însă, că o mulțime de cărți, ce circulă prin mâinile multora (poezii, nuvele, romane), sunt scrise cu atâta senti-

mentalism bolnav, cu atâta exuberanță de fantezie, cu un realism de cele mai de multe ori atât de cinic și obraznic, cât vatămă, — să mă ierți onorabile —, regulile cele mai elementare de bun simț.

Dar permite-mi să mă duc cu un pas mai departe și să mă opresc — mănecând tocmai din întreruperea ta — la cărțile bune, cari descriu amorul onest, în chip destul de cinstit. Poți aprobă oare pe aceia, cari își fac exclusiv, sau cel puțin în mare parte, din astfel de cărți lectura lor predilectă, cum se observă la cucoane și cuconițe mai ales? Obiceiul acesta denotă, dragul meu, că respectivii stau pe un nivel de cultură foarte scoborît, pe un nivel moral inferior. Denotă, că vieța lor sufletească nu s'a știut emancipă de sub cătușile materiei, și că nu sunt capabili de vre-un avânt superior. Dela astfel de persoane, de obicei ușurate, de caracter schimbăcios, de o voință lipsită de energie, de o volubilitate uimitoare, nu poți așteptă să se însuflețească pentru virtute, idealuri, pentru problemele mari ale neamului. Sunt niște ființe efemere, fluturi cari trăiesc de azi pe mâne, cari cred, că vieța e o petrecere continuă, o alunecare din veselie în veselie, din fericire în fericire, un sbor din floare în floare. Și astfel de persoane nu e mirare dacă mai apoi nu lasă nici o dungă luminoasă în urma lor... Vrei să te numeri și tu între ele? E demn așa ceva de un bărbat, care vreă să se avânte ca vulturul spre mândrul soare?

Și dă-mi voie, ca în legătură cu această reflexie, să adaog, că scriitorii, cari își dedică talentele, date lor de Dumnezeu, temelor acestora deșerte, nu-și pricep chemarea. Ei sunt factorii cei mai puternici, poate inconștient, dar cei mai puternici, ai nimicirii energiei neamului; sunt factorii destructivi ai vitalității tineretului, nădejdea de mâne a unui viitor cu perspective largi. Dar vei să-ți dovedesc chiar apodictice, că aceștia nu fac nici un bine cu astfel de produse efemere ale creierului lor exaltat?... Celebrul abate și poet de curte din veacul al 18-lea Petru Metastasio, care a fost compus o mulțime de poezii amoroase, și a cărui faimă a umplut Europa, a scris la vrăstă mai înaintată o cărticică în proză, în care condamnă el însuș acele poezii și plânge de durere văzând cât rău a produs în fantezia și inimile inflamabile ale tineretului svăpăiat și declară, că dacă ar puteă și-ar retrage din circulație toate poeziile și le-ar arde... Nu e un exemplu ce-ar trebui să deă de gândit tuturor preoșilor, cari au darul și talentul de-a scrie?!?

Dar nu cumva vei zice, Metastasio va fi exagerând, fiind iubirea un sentiment nu numai onest dar și necesar și astfel putând să formeze neîmpedecat tema compozițiilor oricărui artist, fie poet, fie prozator..? Iți va răspunde un alt poet și romanțier nu mai puțin renumit „Manzoni“, care justifică astfel omiterea câtorva pasagii de amor aprins din „*Promessi sposi*“: „Conchid, că amorul e necesar acestei lumi: dar că el este din belșug și nu e nevoie ca altul să *zorioscă* să-l cultive; căci voind să-l cultivi, faci să răsară acolo unde nu-i lipsă de el. Sunt alte sentimente de cari are lipsă lumea, și pe cari un scriitor, folosind energiile sale, poate să le propage în suflete nițel mai mult; cum ar fi îndurarea, caritatea cătră deaproapele afabilitatea, indulgența, jertfirea de sine. Oh! aceste nu prisosesc nici când; și laudă se cuvine acelor scriitori, cari încearcă să aducă în mijlocul lucrurilor acestei lumi un astfel de prisos; dar cât pentru iubire, cum am mai zis, ea este, făcând socoteală moderată, și de șeasesute de ori mai multă decât ar fi de lipsă pentru conservarea stimatei noastre specii umane. Cred deci a fi lucru imprudent să o mai ațiți și prin scrieri, și sunt atât de convins despre acest adevăr, cât dacă într'o zi oarecare mi-s'ar inspiră paginile cele mai elocvente de iubire din câte ar fi scris cândva vre-un om, n'ași luà peana să aștern pe hârtie nici un șir; atât sunt de sigur, că mi-ar părea rău mai târziu“¹⁾. Cine zice acestea? *Manzoni*, înaintea căruia se închină cu respect un Göthe, *Manzoni*, fruntea poezilor și scriitorilor frumoasei Italii, patria generoasă a geniilor. Tot acest *Manzoni*, mai zicea: Eu mă țin de aceia, cari sunt de părerea, că nu trebuie să se scrie despre amor de așa, cât mintea cetitorului să consimtă la această patimă“²⁾. Să îți dar în minte pururea și tu acestea învățături.

Va se zică sunt multe lucruri de îndreptat și la noi! Sunt și la noi simptome îngrijitoare, cari dau de gândit celor ce se înterează de bunele moravuri ale societății românești și poartă la inimă mai ales viitorul tineretului! — Ce-i deci de făcut pentru sanarea răului? Ce măsuri trebuie să se iee? Inainte de toate avem să ne ridicăm cu toții contra pornografiei de toată specia, fie în artă, fie în literatură, contra căreia și-au

¹⁾ V. A. Baumgartner S. I. „Geschichte der Weltliteratur“ VI. p. 671; P. Agostino Berthe, S. Alfonso Maria Liquori, vol. II. p. 451.

²⁾ A. Baumgartner, ibidem p. 671.

ridicat deja cuvântul chiar și autorități medicale ca Dr. Forel ¹⁾, Dr. Ribbing ²⁾, Dr. Paul Good și alții, de nu mai puțin renume. Să le arătăm tuturor, că lectura cărților imorale ascunde în sine primejdia incontinenței, luxuriei, a cărei urmări detestabile pentru trup și suflet le-au descris până și Dr. Krafft-Ebing ³⁾ și Virchow ⁴⁾. În această operă ne vor ajuta firește, pe lângă părinți, profesorii, preoții și medicii conștiențioși, cari nu-și vând sufletul, măgulind patimele oarbe ale tinerilor și îndemnându-i eventual direct la vieață imorală. Pe acești mizerabili, fie zis în treacăt, i-ar putea rușina pilda medicilor amintiți mai sus, sau eventual alui Dr. A. Nyström din Stockholm, care și dacă nu-i tocmai creștin de profesiune, are cel puțin loialitatea să îndemne pe toți la stăpânire de sine, cum se cuvine ființei superioare omului, și la fugirea conversațiilor stricate și a cărților indecente. Toți aceștia, fie zis per tangentem, arată, că vieața abstinentă e posibilă tuturor; nu prezintă vre-o greutate deosebită, nici nu implică complicații în organismul omenesc, ruinând sănătatea.

Dar nu ne vom mărgini numai la atât! Contra cărților imorale vom duce o luptă și mai crâncenă. Din librăriile noastre vom scoate tot ce poate inficia sufletul tineretului și învenina sufletul adulților. Căci sunt sub acest raport în bibliotecile românești „Alcalay“, „Lumina“, „Flacăra“ chiar și „Minerva“ pe lângă multe cărți foarte bune și o seamă de cărți condamnabile. — Rămâne pentru aceea nerăsturnat adevărul că soarele culturai noastre naționale răsare la București. Numai cât ne-am ruga ca acest soare să fie de omenie și să răspândească, să eradieze numai raze binefăcătoare, nu și micidiale, cari otrăvesc sufletele. — Superioritatea bisericească stăpână peste librăriile arhidiecezane, diecezane sau seminariale ar face bine — ba are chiar datorința —, să facă selecțiunea cuvenită a cărților și să nu permită cu nici un preț înveninarea sub ochii săi a atâtor suflete nevinovate.

Firește n'are nici o valoare pretextul sau scuza, că tinerii ar cumpăra cărțile dorite, dela alții dacă nu le-am dà noi. Întâiu și întâiu treaba altora, dacă desfac și oferă mușterilor

¹⁾ „Die Hygiene des Geschlechtslebens“, p. 84.

²⁾ „Die Sexuelle Hygiene u. ihre ethischen Konsequenzen“, p. 92.

³⁾ „Über gesunde u. Kranke Nerven“, p. 52.

⁴⁾ „Handbuch der speziellen Pathologie u. Therapie“ VI. 2. p. 134.

marfă stricată. Atâta e cert, că mie nu-mi este iertat să cooperez la păcatul nimănui. Apoi pot fi siguri domnii aceștia, că mușteriu, care nu află cutare sau cutare carte la mine, nu-și va lua osteneală în cele mai multe cazuri să și-o procure dela izvor. Așa că va fi ferit de infecție și el și alții mulți, cărora le-ar oferi spre cetire cartea respectivă. Da! Să întrevină autoritățile bisericești cu toată energia și să supravegheze marfa ce se desface, chiar sub risicul de a fi timbrate de obscurantism. „Salus rei publicae suprema lex esto“. — Mână de ajutor să ne dea însă și stăpânii librăriilor private. Toți să fim una în extirparea răului! Să lăsăm cărțile stricate pe seama autorilor lor, a traducătorilor sau editorilor dela cari ajung în mâna publicului mare. Noi n'avem să ne facem canalul de scurgere, cloaca murdărilor tuturor autorilor și editorilor, cărora le place să bălăcărească în noroiul patimelor infime și să exploateze slăbiciunea omenească. Ardelenii sunt și trebuie să fie înzestrați cu ochi mult mai sănătoși decât să sufere a fi orbiți de lumina de fosfor a acestor produse infecte și a nu mai vedeă calea mântuirii. Românul ardelean a fost în privința asta pururea superior.

Dar aceasta e numai partea negativă! Ca ceva pozitiv dorim să se dea în mâna tinerilor lectură folositoare, cărți sănătoase cât mai multe și mai variate. Să se pună în sfârșit mare pond pe creșterea religioasă, înființând pretutindenea reuniuni mariane, în sânul cărora învață mai cu temei să se ferească de rău, să-și oțelească caracterul, să-l iubească pe Dumnezeu, să-și iubească sufletul, să-și cunoască adevărata chiamare și unde se împărtășesc cu sf. taine de viață supranaturală dătătoare, izvorită din fântâna nesecată a inimii lui Hristos. Da! Aceste reuniuni mai ales, sunt adevăratele baluarde ale creștinismului și cheazășia fericirii generațiilor noastre tinere.

Numai prin o astfel de propagandă vie și întinsă, prin o astfel de activitate complexă, prin o astfel de acțiune unitară vom putea preîntîmpina efectele dezastruoase ale direcției greșite pe care au pornit mulți. Să se pună deci pe lucru toți cei chemați și aleși. „Principiis obsta, sero medicina paratur“!

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

Institutele de credit și economii.

— Scrisoare. —

Iubite prietino, îți scriu în o chestiune, care la aparență e curat materială, în realitate însă are părți însemnate religios-morale și culturale, ce de altminterlea au toate lucrurile fizice, cari ni le-a dat Dumnezeu să le stăpânim și să le utilizăm spre mărirea lui și spre binele nostru sufletesc și trupesc, iar nu spre batjocorirea și desconsiderarea dăruitorului și spre ruina noastră, cum se face de cătră cei stăpâniți de materie. Îți scriu despre institutele noastre de credit și economii, a căror viață și importanță te nizești și tu să le cunoști și aprofundezi, mânat de gândul bun și curat de a veni — cum datori suntem cu toții — în ajutor fiilor sufletești și în celea materiale.

E lucru cunoscut, că în senzul legii comerciale băncile sunt datoare cu racioținiu public asupra fiecărui an expirat de gestiune. Adunările generale ordinare chemate să se pronunțe asupra întregului mers al băncilor trebuie să se țină în cele dintâi trei luni ale anului. Astfel cu ultima zi a lunii Martie publicul e informat, în general, despre starea economică, care între împrejurări normale se arată în „contul bilanț“ și în „contul profit și pierdere“ ale institutelor de credit și economii. În 28 Iunie n. își va ține adunarea generală „Solidaritatea“, însoțirea celor mai multe și mai de seamă bănci ce le avem. Dela aceasta așteptăm orientări limpezi și îndrumări hotărâte și înțelepte în viața economică. Multe dintre băncile noastre nu fac parte din „Solidaritatea“. Noi credem, că ar fi în interesul nostru propriu, ca toate institutele noastre financiare, ales cele mici și fără bărbați cvalificați, să fie membrii însoțirii centrale, fiindcă tocmai cele mai mici și mai slăbuțe bănci sunt mai avizate la sfaturile și îndrumările binevoitoare și mature ale celor dela cârma „Solidarității“, ele au mai mare trebuință de ajutorul efectiv al acestora.

Cine a petrecut cu atențiune și în anul acesta conturile bilanț și conturile profit și pierdere, s'a putut convinge, că institutele noastre au răzbit norocoase printre valurile unei grele și îndelungate crize financiare și agrare, în care s'au cufundat deja multe însoțiri economice de ale altor neamuri. Rezistența aceasta se atribuie în locul întâiu vigurozității, punctualității și

reculegerii grabnice, în ce privește mulțumirea cu puțin, a clientelei, care e aproape numai poporul nostru de rând. Asemenea merit au și conducătorii conștiențioși ai băncilor noastre. Faptul acesta e mângâietor pentru noi. Mai îmbucurător ni s'ar prezenta însă întreg aspectul băncilor noastre, dacă ele în anii aceștia de nenorocire economică nu realizau profite mai mari ca în anii trecuți, ci mai mici, reducându-se pe toată linia dividendă la procentele statutare, la 5 %, și în aceeaș vreme operând în mijlocul poporului cu procente mai scăzute. În felul acesta ar fi fost ajutați simțitor debitorii, cari gem sub povara grea a năcazurilor, iar acționarii și atunci ar fi fost în situație cu mult mai favorabilă decât proprietarii de pământ, cari de ani lucrează cu însemnate pierderi.

Contul bilanț (active și pasive) al băncilor noastre ne arată prea multe împrumuturi, prea mare reescompt și prea puține depuneri spre fructificare. Aceasta dovedește o prea mare tendință de estindere și mai puțin interes pentru a face economii, prin ce instituttele noastre au fost mai mult *de credit* decât *de economii*. Geneza acestei stări credem a fi următoarea: Băncile mari, streine mai ales, și-au deschis caselle pentru reescompt băncilor noastre, iar acestea s'au prea grăbit cu împrumuturile făcute țaranului astăzi atât de încurcat. Faptul acesta, apoi America, unde au alergat oamenii mai mult cu bani din bănci, a alimentat în mod escesiv lăcomia după imobile, cari s'au scumpit în raport cu creșterea acestei patimi, iar aceasta cu obținerea ușoară a creditelor. În legătură cu acestea s'au sporit pretenziunile, ales luxul, iar tendința de păstrare s'a slăbit într'una.

Numai bunul Dumnezeu știe, unde ajungeam cu lăcomia după avere cumpărată cu bani streini, apoi cu scumpirea locului și cu sporirea pretensiunilor, dacă nu acum, ci peste vr'o zece ani, venea peste noi răutatea anilor din urmă. Plaga aceasta, ori cât de nedorită e, ne deschide acum ochii pentru realitate, ne potolește focul patimei și delătură din drumul progresului pe aventurierii economici, cari cu pilda lor ușuratică, cu timpul, contagiau întreaga atmosferă.

Astfel judecând lucrurile, criza, prin care trecem cu mult chin și vai și care a avut și va avea încă multe jertfe, e un adevărat har dumnezeesc, care ne luminează, să vedem drumul cel drept și ne întărește, să putem înainta norocoși pe acela.

Pe lângă criza învechită, a cărei sfârșit nu se poate prevedea, ne va face să fim mai reali, mai precauți și mai buni economi, nizuințele, ce le depun cei mai mulți dintre cei mai inteligenți financieri ai noștri de a așeza viața economică pe un temelie cât mai solid. Atențiunea și considerațiunile, ce se dau astăzi chestiunii importante a băncilor sătești, sunt semne, din cari putem deduce, că „Asociațiunea“ și „Solidaritatea“ lucrează serios pentru înființarea cooperativelor, chemate în rândul prim să cultive *simțul de păstrare*. În chipul acesta băncile noastre vor deveni tot mai mult institute și de economii, iar Asociațiunea va trage una dintre cele mai adânci și mai roditoare brazde în câmpul culturii noastre.

Frate iubit, tu, ca un bun cunoscător al poporului, ești convins, că banul pentru unul e mijloc de câștig, de progres și de înălțare, iar pentru altul un mijloc, cu care își sapă groapa, în care trage, în multe cazuri, și pe alții, nenorocindu-i. Din motivul acesta poporul trebuie instruit și controlat privitor la întrebuințarea creditelor. Să nu contragă împrumuturi numai rar și atunci pentru producere, iar pentru consum numai în cazuri de extremă necesitate, cum e acum, când aproape toți țărani noștri trăesc din piață, din prăvălii și din depozitele de cereale. Trebuie datat poporul la muncă rațională. Preoții noștri cu pregătiri frumoase și din domeniul economiei, cari au voință pentru a-și câștiga și abilitate practică, sunt o adevărată binefacere și binecuvântare și sub respect material pentru poporul, ce-l păstoresc. Cunosc atâtea preoți, cari cu exemplul și îndemnurile lor părintești au schimbat felul de cultură a pământului și cu pomăritul și stupăritul mai ales au deschis nouă izvoare de câștig pe sama fiilor lor sufletești. În chip deosebit trebuie să se pună toată stăruința pentru a dedă poporul la cruțare. Un popor, care e frate cu codru, întărit în soare și oțelit în vânturi, dacă nu se ticăloșește prin necumpăt în beuturi și prin alte păcate, poate să se mulțumească cu foarte puțin, adăugând azi la cruțările de ieri, înmulțând în în felul acesta avutul și prestigiul național.

În direcția aceasta trebuie să lupte în șirurile prime preoții și învățătorii, nu mai puțin sunt îndatorați însă și conducătorii din centru și din provincie ai „Asociațiunii“, apoi funcționarii de bancă. Aceștia, nesocotind institutul de o simplă boltă de bani, ci de o vatră culturală, influențează în mod foarte puternic asupra desvoltării spiritului de muncă rațională și de

cruțare chibzuită. Când directorul unei bănci se informează în fiecare caz asupra scopului, pentru care țăranul contrage împrumut, apoi din când în când ispitește pe debitor despre felul, cum își lucrează ogoarele și grădina, cum își crește vietele și despre regimul lui de traiu, apoi despre toate își procură deplină convingere din mărturisirile altor oameni și mai ales din ale bărbaților de încredere și când pe cei leneși și risipitori îi dojenește, amenință și le abzice împrumutul: face mai mult pentru întărirea economică a poporului nostru, decât cele mai temeinice conferențe și cele mai strălucite discursuri. În caz contrar — cu nimic n'are mai multă valoare și importanță ca comerciantul, care dă marfa și primește banul, cugetându-se la cât mai multe procente. Natural, că atunci, când vom avea bănci sătești, conducătorii acelora vor putea mai bine și mai ușor controla vieța debitorilor și atunci *toate* instituttele noastre financiare dela orașe vor putea purta cu tot dreptul numirea: „*de credit și economii*“.

Scumpe prietene, numărul acelora, cari văd înălțarea poporului nostru în realizarea fantasmelor lor, se împuținează zilnic, iar al acelora, cari o văd în organizarea și întărirea noastră economică, se sporește. Cu cât va urma aceasta mai în grab, cu atât mai bine, și sperăm, că încurând va fi și aceasta, fiindcă o urgitează greutatea zilelor, ce le trăim.

Maica Sfântă să te ocrotească! Al tău pururea devotat prietin

SENIOR.

Apologia credinții *).

1. Religia și economia ¹⁾.

Obiecțiune. Vecinul meu se roagă, eu nu; el cercetează biserica, eu nu. Totuș pe pământul meu sunt tot atâtea spice,

*) Și până când traducerea făcută de clericii români din Budapesta a lucrării clasice a păr. P. Nilkes „Schutz und Trutzwaffen“ va putea vedea lumina zilei, bunăoară în editura reuniunii „sfânta Unire“ — despre care aflăm cu bucurie, că e pe cale de a se îngheba în sfârșit și căreia o recomandăm cu căldură — am crezut, că e bine să dăm aici, la rugarea lor, câteva specimene luate la întâmplare din primul volum, a cărei traducere este deja gata. Dintrânsele cetitorii noștri se vor putea convinge, că ce bine ar fi să avem cât mai curând în tipar întreagă traducerea acestei cărți, în care ni-se dau arme atât de ușor de purtat pentru apărarea celui mai mare bun: credința. N. R.

¹⁾ În original are Nr. 12.

câte în holda lui. Unde-i deosebirea? Deci nu religia și rugăciunea ajută, ci — gunoiul.

Răspuns. Deosebirea e aceasta:

1. Dta ești înaintea lui Dumnezeu un om necioplit, care nu cunoști bunăcuviința. Vecinul dtale, prin rugăciunile-i de cerere și mulțumită, se poartă cuviincios înaintea lui Dumnezeu, a Stăpânului atotputernic.

2. Vecinul Dtale se bucură de darurile Tatălui ceresc ca un copil bun, în pace; iar Dta mi-te asemeni tinerului obraznic, care mâncând la masa tatălui său, nu-i zice nici barem: „Bună dimineața“.

3. A treia deosebire o vei vedeă mai târziu. Vecinul dtale pe lângă roadă, va mai primi și o răsplată cerească. Te asigur: Dta nu vei aveă parte de o asemenea răsplată pentru hulirea lui Dumnezeu.

— Prof. necredincios *Schneider* — elev alui Haeckel — vorbește cu acelaș duh searbăd, ca și țăranul nostru sfătos: „Economul știe azi, că bunătatea sămănăturii sale atârnă dela lucrarea rațională a pământului, dela gunoie și alte împrejurări, — și că un pământ sterp nu va deveni mănos pe urma rugăciunii“¹⁾).

— Ca și când gunoiul l-ar fi descoperit cutare materialist — abia în zilele noastre! Ori doară țăranii lui Homer nu și-au gunoit pământurile lor?! Însă economii cu mintea sănătoasă știi cu ceva mai mult ca dl profesor; ei știi, că întreaga natură și puterile ei, umblarea vremii și celealalte împrejurări — nu vin dela vre-o întâmplare oarbă, ci dela un Creator bun și înțelept, care conduce și cârmuește toate. Se înșală dl profesor dacă crede, că oamenii — în marea lor majoritate — nu dau nici o însemnătate religiunii.

Un om cu mintea și inima la loc lucrează în armonie cu Dumnezeu: „Roagă-te și lucră!“ Unde e Dumnezeu, acolo prisoșește darul: An Gottes Segen, ist alles gelegen.

2. Cauze necunoscute²⁾. (Ignoramus).

— Decât să recurg la Dumnezeu, mai bucuros ieau „cauze necunoscute“ pentru ivirea lumea și a vieții, și zic cu *Du Bois-Reymond*: „Ignoramus et ignorabimus“, nu știm nimic

¹⁾ Der thierische Wille, p. 138.

²⁾ În original are Nr. 27.

și nu vom ști nimic. Un om de știință nu cearcă mai departe, lăsând în grija teologilor celelalte întrebări migăloase. El rămâne pe lângă modestul său: „*Ignoramus*“.

Răspuns. Îndestulește-te cu atâta, dacă poți; numai cât, unde se începe îndestularea asta, acolo înceată mintea sănătoasă. — „Cauzele necunoscute“ ne amintesc apucătura hoșilor de cai, cari la judecată spun de obicei, că au cumpărat calul în târg dela un „om necunoscut“. Asta se mai poate încă! Dar să se nască vieață din materia moartă și ordine din neorânduială — e cu neputință. *Mintea sănătoasă* spune, că acestea trebuie să-și aibă cauza, și fiindcă nu este alta afară de Dumnezeu, ea nu poate zice: „*Ignoramus*“, ci e pe deplin convinsă, că această cauză, adecă Dumnezeu, există.

Ei, dar „*știința*“! „Știința se opune acestei concluzii, ea păstrează cu rezervă — modestia. Care știință? — Știința naturală! E asta singura știință și care dispune peste toate? Nu sunt oare atâtea întrebări, a căror răspuns trece peste domeniul științelor naturale? Filozofia să nu fie oare știință, și încă mult mai înaltă? E absolut „neștiințifică“ încrederea și îndrăzneala cu care știința naturală își bate pieptul, că a monopolizat întreaga împărăție a adevărului. Domnii aceștia cu „*Ignoramus*“ cred — în sărăcia lor spirituală —, că peste tot nu e adevărat ceace nu se poate dovedi cu telescopul sau microscopul, cu retorta, cumpăna și alte instrumente de acestea, ori cu calculul bazat pe ele. Ar vrea să îngădească lumea cunoașterii cu doagele științii lor naturale și pe cele șapte porți („Tainele de nedeslegat ale lumii“ ale lui Du Bois-Reymond) să lipească cea mai aspră opreliște a poliției științelor naturale: „Întrarea oprită!“ Gândirea mai departe nu e permisă. *Hannibal ante portas*, Dumnezeu stă înaintea porților. Celce cutează să se apropie, își pierde renumele științific! Subscris: comitetul — „*Ignoramus*“.

Dați-mi voie domnilor: *Mintea sănătoasă și filozofia sănătoasă* nu-și bat capul cu astfel de opreliști, ci zdrobesc cu „pumnul oțelit“ al logicei lanțurile acestea ale gândirii și deschid libertății calea până la cauza ultimă, singură îndestulătoare a tot ce există, până la Dumnezeu. Celce nu-și închide ochii, vede soarele în plină strălucire, și celce nu-și sugrumă priceperea sănătoasă, recunoaște pe Dumnezeu, Domnul său, înțelege necesitatea de a-i servi, precum și răsplata vecinică. Aceasta e problema vieții și puțin folosește,

că vei trece peste ea cu o *stupiditate prefăcută*. Nu se poate smulge așa ușor din inimi simțul responsabilității înaintea lui Dumnezeu!

La cele două brațe ale cumpenii vieții stă *buna ori reaua voință*, și ea are destulă greutate, ca să cufunde un braț ori pe celalalt: „Înaintea ta e binele și răul, viața și moartea. După care îți întinzi mâna, aceea îți va fi partea“. Proștia și neștiința pot scuza unele greșeli, dar nu proștia știută și voită, nu neștiința vinovată.

„Adu-mi ca pildă un om cuminte, nu un cap sec“, zice de altfel omul modern: religia e unicul domeniu, în care unii își țin de cinste să apară ca „neștiutori“.

3. Înțelepciunea lui Dumnezeu¹⁾.

— Dacă ar există un Dumnezeu înțelept, atunci unele lucruri n'ar fi întocmite așa de rău și fără de rost; în natură de pildă: *cea mai mare parte a florilor* trebuie să piară fără folos și așa la nici o întâmplare nu-și ajung scopul: *rodirea*.

Răspuns. După înțelepciunea dtales într'un măr n'ar trebui să fie mai multe flori, decât câte mere se află mai târziu pe el, bunăoară 50. Atunci însă poștește, rogu-te, și în timp de furtună și grindină pune lângă fiecare floare câte un îngerăș provăzut cu'n mic ploier, ca nu cumva să cadă vre-o floare și să se strice. Iar când albinele, gândacii, fluturii, în buna lor dispoziție, coala în luna Maiu, ar voi să-și scoată nectarul din flori, dta fă pe polițaiul riguros și le îndrumă la ordine, — căci — să nu fie zis într'un ceas rău! — se prea poate să facă în flori prăpădenie, nu altceva! Și Doamne, cum s'ar mai desiluzionă în primul rând *poetii*, dacă „zgârcita“ dtales podoabă a primăverii nu le-ar mai plouă flori în plete și pe cărări!

Eu cred, că e mai bine să lăsăm toate așa cum sunt. Nu dorească nimeni, ca stejarii să rodească bostani, pentrucă s'ar putea întâmplă, ca pe când — dornicului nostru de extravagante — i-ar fi somnul mai dulce, coala după amiază, unul, obraznic, să-i cadă drept în vârful drăguțului de nas. Dta cunoști, desigur, istorioara asta didactică!

¹⁾ În original are Nr. 61.

4. Liniștea necredincioșilor ¹⁾.

— Adeseori se spune, că necredincioșii n'au liniște lăuntrică. Te asigur, ca vechiu ateist ce sum, că n'am simțit nici baremi urma acestor mustărări de conștiință și neliniști, cum le descriu preoții și cuvântătorii. Nici chiar la moartea necredincioșilor n'am observat neliniște sau groază.

Răspuns. 1. Voltaire de frică și de durere se zvârcolia pe patul său de moarte și amintea numele lui Dumnezeu, acuș văietându-se, acuș blăstămând. Se frământa ca un vierme strivit și se însângera cu unghiile. Printre gemete a chiebat pe preotul Gautier, dar prietini necredincioși au rămas surzi. Se apropia momentul din urmă. Un nou atac al desnădejzii îi stoarse următoarele cuvinte: „Simțesc o mână, care mă prinde și mă târăie înaintea *scaunului de judecată* alui Dumnezeu!“ — Apoi privind îngrozit cătră capătul patului: — „Diavolul e aici — vrea să mă prindă, îl văd, văd iadul, o acoperiți-! — Așa a murit el. Medicul lui, Dr. Tronchin, scrie astfel prietinelui său Bonnet: „Gândește-te la furiile lui Oreste. Așa a murit Voltaire. S'a stâns, chinuit de furii“ ²⁾.

2. Sunt, ce e drept, și necredincioși, cari mor în liniște. Căci este și o *liniște prefăcută*, mai ales pe lângă o trufie aspră, cum vedem la osândiții la moarte, cari pășesc pe eșafod fără să clinească. Este și o *liniște de mormânt*, când conștiința de mult maltrată și aproape omorâtă, doarne nemșcată, căci harul lui Dumnezeu a rămas de atâteaori fără rezultat. *Înainte de furtună încă e liniște*, când Dumnezeu tace până la judecată, iar sufletul — pentru abuzul îndelungat cu grația — nu mai primește un nou imbold extraordinar.

3. Că liniștea necredincioșilor nu e din cale afară adâncă, ne-o dovedește fenomenul des, că îndată ce convin cu preoți sau credincioși, ei simțesc *imboldul să vorbească despre religie* și să atace dogmele, pe când credincioșii nu simțesc absolut nici o lipsă să atace pe necredincioși. Batjocorirea în repetite rânduri a religiei ne face să conchidem la o conștiință cam — neliniștită.

4. Se prea poate, ca ei să nu simțească neliniște pe *câtva timp*. Dar până au ajuns la atâta, au trecut deja peste lupte interne, și-au amuțit și legat conștiința neliniștită. Mai

¹⁾ În original are Nr. 32.

²⁾ Cfr. W. Kreiten S. I., Voltaire, p. 551 și urm.

târziu cu greu se va putea porni. La ramificația laterală a unei căi ferate observăm la început bine încovăietura; dar cu cât mergem mai departe, cu atâta pierdem mai tare din vedere linia principală și mergem — liniștiți în noua direcțiune.

De fapt liniștea necredincioșilor nu ține mult: „Pax, pax! et non est pax!” — „Pace, liniște! — strigă ei — și liniștea-i ca'n palmă“!

SALBA.

INSEMNARI.

Portul preoțesc. Acum mai recent, în un loc și între împrejurări solemne a spus cineva, că preoții din... (nu spunem centrul eparhiei pomenite de respectivul) poartă vina pentru laicizarea portului preoțesc, fiindcă acolo au început să înveșmânteze haine scurte, de culoare deschisă, și să schimbe vesta închisă cu cea deschisă, purtând cravate. Atâta e informația noastră, de care am putea țese — credem — tot ce s'a spus acolo, pe tema portului preoțesc, condamându-se ceice nu țin și la formele neesențiale ale unui lucru, cari contribuie însă în măsură însemnată la mărirea valorii și prestigiului lucrului esențial.

Cu conștiința liniștită noi n'am putea spune, că izvorul acestui rău ar fi plecat dela Blaj, ori dela Gherla, ori dela Lugoj, ori dela Oradea mare, fiind foarte greu a constata hotărît, când, unde și cine s'a abătut mai întâiu dela învățăturile limpezi ale dreptului canonic în ce privește și portul preoțesc, și dela dorința legitimă a arhierilor noștri, care, deși nu-i turnată în paragrafi, e cunoscută și e bine să fie și urmată, pentrucă și aici se adeverește ceea ce spune Spiritul Sfânt: „Cel ce nu bagă samă de cele mici, pe încetul va cădea“ (Is. Sir. 19, 1).

Intre multele și marile îndatoriri, ce le avem, e bine să ne îndreptăm atențiunea și spre cele mici, fiindcă rămâne adevăr veșnic învățătura Domnului Hristos: „cel ce este credincios întru puțin, și întru mult credincios este: și cel ce este nedrept întru puțin și întru mult nedrept este“ (Luc. 16, 10). Pentru motivul acesta preotul să facă cunoscută chemarea sa tuturor și prin aceea, că ține cu sfințenie și la lu-

crurile mai puțin însemnate, cari contribuie însă la caracterizarea lui. O reverendă, care s'o îmbrăce la administrarea sacramentelor, sacramentalelor și la solemnități, ori atunci când se prezintă la oficiolate, are fiecare, tot așa și un rând de haine de culoare neagră, cu palton lung și vestă închisă. Presupunem aceasta cu atât mai vătos, pentru că știm, că veșmintele scurte, deschise, ori întunecate, pe cari le poartă unii clerici și afară de incinta casei lor, sunt aproape tot așa de scumpe ca și cele preoțești. Că veșmintele scurte sunt mai comode, cu ce vreau unii să se scuze, e adevărat; preotului însă nu-i iertat, să treacă cu vederea datorința de a încunjură ori a împlini și lucruri, la cari laicii nu sunt obligați. Și să nu uităm, că preotul, care din comoditate neglijă lucrurile mici, ușor va neglijă și celea mari, reclamând acestea încordări mari și jertfe mai însemnate. Un preot îmbrăcat laicește, ori cu barba rasă și cu mustață, ori cu pălăria moale, plecată înainte și ridicată îndărăpt, ușor poate deșeptă bănueli, că n'ar pune pond pe misiunea lui, ori că superiorul, văzându-l, nu-l face atent, ori că el nu ar vrea să ia în considerare advertismentul superiorului.

În toamna anului 1913 ministrul comun de războiu austro-ungar a oprit oficerilor, să-și radă mustațele. Un ordin cam de natura aceasta a emanat, înainte cu 2 ani, și dela ministrul de războiu din România. Ordinele aceste ni-se par pustii și sălbatece. Și nu sunt așa. Ele sunt manifestarea sănătoasă a unui organism puternic, care impune. Noi preoții încă numai prin disciplinarea noastră internă și externă: prin o vieță trăită după principiile morale ale sf. evanghelii și confoarmă dispozițiunilor și datinelor legale — vom fi capabili să ne împlinim misiunea. Cu cât un cler va fi mai disciplinat, cu atât va fi mai îmbelșugat în roade agrul, ce-l cultivă și mai sănătoasă turma, ce o paște. Năzuindu-ne spre aceasta, încetul cu încetul vor dispărea și defecte de acelea, cari se arată între altele și în laicizarea portului preoțesc.

Senior.

*

Spirit de propagandă. În nr. de pe Februar anul curent al „Revistei Teologice“ din Sibiu (p. 68—73) se publică un articol intitulat „Despre activitate în biserica romană“, în care se deneagă caracterul de spirit adevărat apostolic al misiunilor bisericii catolice, și se susține, că singur biserica ortodoxă are adevăratul spirit apostolic al evanghelizării. La sfârșitul arti-

colului se exprimă dorința, că biserica ortodoxă să facă propagandă mai vie de proselitism chiar între catolici, avându-se nădejdea, că în curând se vor putea număra în biserica apusă „o grămadă de uniți (sic!) pe cari ea (bis. ortodoxă) nu-i va fi câștigat cu vârful sabiei, dupăcum Roma și-a supus pe ai săi, ci cari vor veni la ea din convingere și cu iubire“.

În fața acestor nădejdi și dorințe avem senzația că am întâlnit pe omul „care vrea să facă bine lumii întregi“, dar *nu e în stare* să-l facă nici acelor cu cari este în aceeaș casă, și de aceea nu mai insistăm asupra lor. Preferim a invalida, prin mărturisirile câtorva autorități pe cât de competente, pe atât de nepreocupate, teza că în biserica catolică nu ar stăpâni spiritul adevăratei apostolii a iubirii.

1. Scriitoarea *protestantă Eliza de Schabelsky*, în ale sale „Schize de călătorie prin Marokko“, scrie următoarele: „În vreme ce propaganda catolică poate arăta mari succese deși emisarii ei sunt preoți spanioli sau francezi, numărul protestanților devine din ce în ce mai mic. Preoții catolici caută să convingă despre sublimitatea învățaturii lor pe săraci și pe cei mai lipsiți prin binefaceri, prin pilda unei activități de milostivire curat creștinească. Ei sunt prevenitori și milostivi, și ajută fără de a cere informațiuni despre religia celor ce au lipsă de ajutor. Misionarii englezi însă din contră pretind convertirea ca o îndatorire, sunt îngâmfați și aroganți, împung și atacă pe toate celelalte confesiuni, pretutindenea, unde dau ceva ajutor“.

2. Un prelat *anglican, Reynolds Hole*, publicându-și de curând impresiunile sale de călătorie prin „Statele unite“ scrie astfel despre catolici:

„Foarte mă mir de zelul lor însuflețit, care în America poate arăta preste 10,000 biserici și mai mult de șasă milioane de credincioși.. Deși 3 episcopi americani erau deja în activitate când și-a pus acolo piciorul cel dintâiu episcop roman, totuș biserica catolică a făcut de zece ori mai mult progres decât a noastră“.

3. Frumoasă mărturisire face și o scriitoare olandeză *liberală, Madame Lohmann*, în „Amsterdamschen Courant“: „Este cu neputință, ca la vederea nemărginitelor binefaceri, ce le deprind ordurile catolice și misionarii lor, să nu și-se umple inima de adâncă reverință față de ei. Religiuinea catolică încă și acum poșede o putere, care mai târziu ori mai curând va

birul asupra protestantismului... Eroismul carității catolice întrece toată închipuirea, și este unic în felul lui în lume și în istorie“.

4. După aceste mărturisiri eclatante, cari ușor s'ar putea înmulți, mai cităm singur mărturisirea ținută mai în generalitate a unui profesor de universitate *protestantă* dela Erfurt, *Schwarzlose*, pe care foaia grecească ortodoxă: „Amaltheia“ (1893 Nr. 5374) din Smyrna îl numește „venerabil teolog“, iar disertația ce-a ținut despre biserica ortodoxă „foarte erudită și serioasă“. El aseamănă biserica catolică cu cea orientală și zice: „Foarte limpede arată firea bisericii romane chiar numele ei. Se numește *catolică*, care nume, de origine din veacul al doilea, arată că ea e lătită preste tot pământul, și astfel face aluzie la misiunea universală a creștinismului. Rezervându-și șie-și acest nume, biserica romană enunță clar, că are pretenția de a fi religie universală. După părerea ei, cel ce vrea să fie creștin, trebuie să aparțină catolicismului și chiar de aceea biserica apuseană este mai lacomă de a câștiga prozeliți, decât oricare altă confesiune. Biserica grecească nu simte nici un dar de cucerire, ceea ce apare chiar și din numele ei. Numindu-se pe sine *orientală*, arată tuturor că nici decât nu intenționează a trece hotarele ce i-s'au prefapt de istorie“.

Suntem acum curioși, dacă în fața acestor mărturisiri absolut nesuspecte „R. T.“ va mai putea susține, că din misiunile catolice lipsește spiritul adevăratei apostolii a iubirii. Dar, ce să zicem, ... totuș *nu* suntem curioși, pentru că ar trebui probabil să ne convingem, că el lipsește de alt unde și aceasta nu e în interesul nostru.

Virgil Pop.

CRONICĂ.

Vlădicia de Hajdudorogh se organizează. Foile maghiare înregistrează cu multă bucurie o seamă de știri referitoare la organizarea vlădiciei de Hajdudorogh, cari nu-i iertat să ne lase impasibili. E vorba anume despre aceea, că după ce prin numirea alor 4 canonici (fără nici un român bineînțeles!) s'a organizat capitulul diecezan, se organizează acum *consistorul* și întreagă dieceza prin împărțirea ei în *arhidiaconate*, un fel de protopopiate mai superioare. In consistor e vorba să se

numească 23 de asesori, cari vor depune jurământul în prima ședință plenară, ce se va ține la 2 Iulie în Dobrițin. Intre cei ce vor intra în acest consistor, găsim și aceste 4 nume românești: Romul Marchiș (Carei-mari), Ioan Mihalca (Szatmárzsadány), Ignatie Szabo (Leta mare) și Artemie Boer (Casonul mare), singurul reprezentant al Săcuimii. In ce privește apoi arhidiaconatele, foile maghiare sunt pozitiv și afirmative sigur informate, că Majestatea Sa ar fi semnat zilele aceste decretul, prin care toată dieceza se împarte în 5 diaconate de aceste și anume: unul catedral, apoi cele din Szabolcs, Sătmar, Zemplén și unul al Săcuimii. Acesta din urmă este totodată și vicariat, care din cauza stărilor speciale, între cari se găsește, dar mai cu seamă pentru greutățile administrării lui din pricina depărtării prea mari dela centru, — se va bucura de-o autonomie foarte largă, avându-și consistorul său aparte. Asta ar fi și motivul, pentru care în consistorul diecezan nu a intrat decât un singur Săcui(!). Se mai spune apoi, că și candidările pentru aceste posturi, cari vor fi umplute prin numiri preaînalte, încă se vor face în zilele proxime.

Știrile acestea, cari ne vin într'o vreme, când toată lumea românească așteaptă cu nerăbdare revizuirea bullei „Christifideles“, — le primim cu toată rezerva. In constituirea consistorului, care se impune în urma împrejurărilor, nu vedem vre-o piedecă deosebită în calea unei revizuii cinstitute, decât doar singur în faptul, că intră în el și câțiva Români. Impărțirea diecezei și încă prin decrete regale, în arhidiaconate, este însă un lucru cu mult mai greu, care înfăptuindu-se, *fără* ca în aceeaș vreme să se facă și revizuirea, ar fi o nouă și mare piedecă în calea ei.

Dela conferența de primăvară din 15—26 Aprilie a episcopatului nostru, iarăși se face foarte puțină vorbă despre revizuire, ba se aude chiar, că toată chestia ar fi pe cea mai bună cale de a se infundă. Și acum știrile despre organizarea diecezei par a da o confirmare, pe cât de oficioasă pe atât de semnificativă, acestui svon.

Ce se va adevăra din tot lucrul nu știm. Știm însă, că privitor la o revizuire favorabilă bisericii noastre avem atât promisiunea Romei cât și a guvernului, și credem, că aceste nu se pot desminți prin nici un fel de organizare a unei dieceze. Ne-ar plăcea totuși, să putem încreșta odată și știrea, că *revizuirea s'a făcut.* (ar).

Alte misiuni. După ciclul atât de frumos de misiuni sfinte, aranjate de reuniunea misionară arhidiecezană în timpul Paresemilor, asupra căreia s'a insistat după cuviință în Nr. 7 al acestei reviste, a fost numai firesc ca activitatea ei să se desfășure tot mai puternică, încreștând tot mai multe sate și orașe între acele, cari deschid porțile bisericilor și a inimilor pe seama celor ce vin cu adevărat în numele Domnului. La Valea-Jidanului, Făgăraș, Urca-de-câmpie și Sălcud s'a înșirat mai nou *Tâmpăhaza—Uifalău* și *Bandul-de-câmpie* și în curând se va înșira *Veneția-de-jos*, și până la sfârșitul acestui an încă Dumnezeu știe câte, așa că nu peste mult abia se va găsi ținut în care să nu se fi desțelenit terenul în această direcție. Și desțelenit odată terenul, lucrul merge ușor, iar roada e foarte bogată.

Interesul cald, care se poartă reuniunii de misiuni din partea Ordinariatului, și care a ajuns la cunoștința preoțimii în forma unei dorințe exprese de a se înscrie între membri ei, a făcut ca membrii ei, deși în virtutea novelor statute se plătește o cvotă anuală de 3 coroane, să crească nu numai sporadic ca până acum ci așa că intră tracte protopopești întregi. Mai sunt ce-i drept câteva tracte din cari abia câțiva preoți putem număra între membrii, și în cari durere încă nu s'a putut țineă nici o singură misiune, avem însă credința, că nici aceste nu vor putea rezista multă vreme curentului înviorător și indolența ori neîncrederea va fi înlocuită cu glasul de chemare ai solilor primăverii sufletelor.

Timpul nu mai e departe, și cu cât vom lucra cu mai multă dragoste și râvnă, și cu cât vom fi mai mulți, cari vom lucra pentru asta, cu atâta izbândă este mai aproape. (ar.)

*

Întâiul congres al învățătorimii române din Bucovina. Până când *biserica* Bucovinei, parte din vina ei, parte din vina altora, se desface așa de anevoie din brațele ucrainismului ucigător, care le-a dat pe Manastirsky — vicarul de azi și mitropolitul de mâne — și care se invederează dureros de plastic în revistă bilingvă, care este „Candela“ Cernăuțului, școala română a știut să se emancipeze adunând într'un mare congres mai multe sute de învățători și profesori. Ce-i drept a costat multă osteneală delăturarea piedecilor felurite, puse la cale de mangriștii Bucovinei, dar la urmă congresul totuș s'a făcut și prin aceasta o parte a școlii or-

todoxismului bucovinean a început să ducă o vieață, care singură îi compete, o vieață românească.

Congresul s'a ținut la Rusalii în Suceava, vechea capitală alui Ștefan cel mare, între zidurile căreia plutea par'că spiritul chemător la vieață a mamei marelui voevod.

A succes cât se poate de bine. Hotărârile frumoase ce s'au luat pentru promovarea instrucției românești în școala poporală și normală și mai cu seamă acele, cari privesc bălaurul cu două capete a utracvismului, ne dau toată garanța, că spiritul mamei lui Ștefan cel mare nu a adunat numai într'un mănunchiu oastea risipită de frica dușmanului a învățătorimii, ci o va și duce la biruință. Glasul comandanților, cari au ținut conferențele dela ordinea zilei a fost ascultat în congres cu atențiune, și ăsta-i cel mai bun semn, că va fi și urmat cu dragoste și înțelegere.

Când oare vom putea încrestă știri tot atât de îmbucurătoare, sub respect românesc, și despre biserica, care la mormintele vechilor mitropoliți și alui Aron Pumnul, tot mai cântă prin rostul leviților săi: hospodi pomilui!? (im.)

*

Să luăm aminte. Tot la 3 ani bapțiștii (de cari se țin și pocăiții noștri) își publică datele statistice. Cele mai noue date ne prezintă următoarea stare numerică:

	<i>Comunități</i>	<i>Membrii</i>	<i>Catehumeni</i>
Europa	5,200	618,368	705,427
Asia	2,300	195,758	103,319
Africa	103	17,121	10,787
America	60,483	6,208,525	2,960,600
Australia	329	29,691	37,601
Total	68,415	7,069,463	3,817,734

Față de ultimele date din 1910, numărul comunităților pocăite a crescut cu 3367, iar al membrilor cu cifra însemnată de 354,252, așa că se poate lua ca medie a sporului anual: 1000 de comunități și 120 de mii de membrii. Adevărat, că maximul contingentului cade pe America (60,843), dar nu de desprețuit nici numărul celor din Europa, deși dintre cele 618,368 abia 21,000 sunt în patria noastră.

Primejdia pocăitismului a infectat dupăcum bine știm și o bună parte din satele noastre, și de aceea nu putem stărui de ajuns, ca molinei să ne nizuim a-i pune din bună vreme

stavile cât mai puternice. Mici și mari, preoți și vlădici, să fim deci cu toată luarea aminte. (ar.)

*

Apărarea cinstei preoților. Presa bisericească din patrie înregistrează cu multă bucurie și satisfacție un pasaj din noul proiect de lege despre apărarea cinstei, pe care ministrul de justiție l-a înaintat camerei din Budapesta în 5. Iunie.

Și are toată dreptatea.

Punctul 2 al §. 3 din numitul proiect înșiră anume alătura cu oficialii publici și pe „preoții confesiunilor legal recepte ori recunoscute“, spunând în motivare următoarele: „... iar acea dispoziție, în urma căreia cinstea preotului confesiunilor legal recepte ori recunoscute se împărtășește de apărare egală cu cinstea funcționarului public, este recunoașterea că oficiul lui are importanță de interes public.“

Ne bucuram și noi de această parte a proiectului și dorim, ca ea în curând să devină lege în sensul, că sub „preoți“ — proiectul are „lelkész“ — să nu fie înțeleși numai preoții din cura animarum, ci toți aceia, cari se numără de opinia publică între membrii bisericii învățătoare. A fost și timpul suprem, ca un factor atât de puternic al moralității publice, cum este preoțimea, a cărei „importanță de interes public“ și până acum a fost recunoscută, să se bucure de acum și de scutul legii, ce apără pe oficialii publici. (ar.)

Cărți și reviste.

Sub titlul *Monumente de artă țărănească în România*, Dl I. Voinescu ne dă un splendid album artistic, ce conține o mulțime (peste o sută) de fotografii de cruci, case, porți, etc., în cari sunt mai evidențiate liniile caracteristice ale artei țărănești din România. Dl Iorga într'o prefață măgulitoare și dreaptă apreciază după merit această colecție aproape unică la noi în direcția aceasta. „Dl Voinescu, scrie dl Iorga, a făcut bine punând la îndemâna tuturor aceste lucruri frumoase și de folos pentru știință. Deocamdată suntem însă tot în fața diletantismului. Mi-se pare că e vremea să trecem la aceea a științei, urmând exemplul dat aiure — ca de ex. de

guvernul austriac, prin publicarea vechilor case țărănești din Salzburg și Voralberg. Tipurile trebuie recunoscute, originea lor găsită, formele divergente — așa de nouă uneori, ca acea casă a cartierului din Gorj — clasate. Ca un material gata de întrebuințare trebuie să se prezinte asemenea colecții, a căror cunoaștere în lumea învățaților streini să se ajute apoi prin toate mijloacele. Numai astfel locul nostru în istoria artei se va putea stabili și cuprinde în hotare sigure.“

Di Voinescu ar putea face un drum și prin Ardeal și suntem convinși, că un alt album de planșe luate la noi nu ar fi inferior celui din țară, nici ca material documentar de știință, nici ca monument de artă. (ic.)

*

Numărul de pe Maiu—Iunie (106) al revistei bimestriale franceze din Constantinopol—Paris (red.— adm.) »*Échos d'Orient*«, care, fiind așazicând singurul și cel mai bine informat organ internațional ce se ocupă de chestiunile bisericilor răsăritene, pătrunde în toate cercurile bisericești, ne-a surprins foarte plăcut. În numerii de până acum ai acestei reviste încă am putut ceti adeseori lucruri privitoare la noi Români, în acest număr mai nou ni-se dă însă o atențiune deosebită. Și nu numai, că ni-se dă atențiune, prin ce numele și cultura acestui neam pătrunde de parte, dar în tot ce se scrie despre noi se resimte și o caldă simpatie pentru aceia despre cari se tratează. Am crezut deci, că e de datorința noastră să fixăm la acest loc bucuria și înmângăierea ce-am simțit la primirea ultimului număr din »*Échos d'Orient*«.

Iată chestiile românești de cari se ocupă. Într'unul dintre articolii din fruntea revistei se începe traducerea și adnotarea legilor și regulamentelor bisericii române« din țară, având de bază noua lege sinodală a anilor din urmă (1909, 1911). La rubrica »cronicilor« chestiile românești ocupă cea mai mare parte a paginilor. »Uniunea poporală catolică din București«, înjghebată mai nou la inițiativa arhiepiscopului Netzhhammer, a cărei prezident este »canonicul jubilar« C. Auner, »traducerea bibliei«, care se face la Blaj »cu serioșitate și fără șgomot«, »negocierile maghiaro-române« și »atentatul dela Dobrițin« sunt chestii ce privesc biserica unită cu Roma. Tot așa de bogată este însă și cronica privitoare la biserica ortodoxă, atingându-se nu numai chestii din România și dela noi din Transilvania, ci chiar și din Bucovina și Basarabia. Nu lipsesc lucrurile românești nici chiar din rubrica bibliografică unde e vorba despre cartea Mgr. R. Netzhhammer, Dioscurii din Tomis.

»*Échos d'Orient*« este deci o revistă, care merită tot interesul și eventual — ne gândim la cei ce pot ceti franțuzește — chiar și sprijinul nostru. (ar.)

Cărți întrate la redacție.

Dr. Silviu Dragomir, Relațiile bisericești ale Românilor din Ardeal cu Rusia în veacul XVIII. Sibiu 1914. Prețul 2 cor.

Dr. Aurel Lazar, Chestiunea de naționalitate. Discurs rostit la ancheta aranjată de „societatea pentru științele sociale“ din Oradea-mare la 4 și 5 Aprilie 1914.

TELEFON.

Numărul proximal revistei noastre apare în 10 Sept. al acestui an.

Ș. Carci. Cu afacerea importantă a portului nostru țărănesc, care se negliă în paguba noastră culturală, economică, igienică și națională, ne-am ocupat și noi în coloanele acestei reviste (an. II. p. 216—217), constatând faptul, că portul nostru național degenerază și se pierde cu o iu-tală atât de mare, încât mulți nici nu observă schimbarea, ce se petrece între noi. Pentru curmarea și îndreptarea răului noi aflăm și acum numai o singură soluție: *Asociațiunea* noastră să trimită rând, pe rând, mai multe rânduri de haine femeiești în comunele, în cari acelea nu se mai poartă, iar femeile inteligente de acolo să se îngrijească, ca mai multe țărance să le înveșmânteze în zile de sărbătoare la biserică și la petreceri decente. Veșmintele frumoase și simple vor determina în grabă pe mai multe femei și pentru confecționarea și pentru purtarea, cel puțin la zile mari, a fermecătorului nostru port. »*Uniunea femeilor române*« încă se va ocupa — credem — cu afacerea aceasta. — Din punct de vedere practic credem, că e mai bine, să se discute chestiunea în vre-o ședință a comitetului cercual al Astei și acesta să roage comitetul central pentru luarea unei hotăriri în sensul celor spuse. Dacă comitetul cercual nu s'ar ocupa cu lucrul acesta, puteți scrie Dvoastră direct comitetului central.

I. Feneșul sășesc. Aveți dreptate când vă plângeți împotriva abuzurilor de cari ne scrieți, căci într-adevăr se fac o mulțime de lucruri, cari neapărat ar trebui să se curme. Abuzurile din jurul examenelor de pe cl. VI. poporală sunt la ordinea zilei și mult mai bine cunoscute decât să mai trebuiască să facem noi lumină privitor la ele. Și apoi s'au făcut deja și până acum o mulțime de remonstrări împotriva ior. Sf. Voastră încă le-ați putea înmulți cu una. Ce privește apoi celalalt abuz, el apasă mult mai greu în cumpănă, fiind vorba de preoți și chiar protopopi, cari au altă menire decât aceea să nesocotească legile și ordinațiunile bisericești. Dar cu toate acestea, ori mai bine zis chiar pentru aceasta, ni-se pare că trebuie să căutăm și să găsim alte căi de îndreptare, decât acele a unei prea largi publicități. Organul nostru și de altfel nu înregistrează însă cazuri de natura celui comunicat.

C. Sântana. Cu chestiunea ținutei preotului ne-am mai ocupat și ne vom mai ocupa. Acum accentuăm numai atâta, că una dintre cele dintâi și mai însemnate îndatoriri ale noastre este, să împlinim porunca iubirii dușmanilor noștri și să ne ferim ca de foc de priciniile încheiate și susținute cu beuturi, cu jocuri de cărți și cu întreprinderi riscate. Atât priciniile de felul acesta, cât și semnele de ură față de dușmani ne compromit caracterul de unși ai Domnului și zădărnicesc roadele activității noastre preoțești.

N. în B. Provocările dese ce le facem pentru achitarea abonamentelor, nu ne procură nici o plăcere. Noi pretindem cu toată urbanitatea numai ce e al nostru. Să credeți, că am fi foarte veseli, dacă cei ce primesc revista nu și-ar uita, că și noi avem obligamente de împlinit: că nici hârtia, nici culesul, nici imprimarea, nici marcele și nici chiar hârtia pentru fașe nu le avem în cinste.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.
Proprietar-editor: Membrii redacției.